

**Article Type:**

Research Paper

**Original Title of Article:**

A correlational study of children's externalizing and internalizing behavioral problems in relation to mother-child and teacher-child relationships

**Turkish Title of Article:**

Çocukların içe yönelim ve dışa yönelim davranış problemlerinin anne-çocuk ve öğretmen-çocuk ilişkilerine göre incelenmesi

**Author(s):**

Semiha YÜKSEK USTA, Arif YILMAZ

**For Cite in:**

Yüksek Usta, S. & Yılmaz, A. (2018). A correlational study of children's externalizing and internalizing behavioral problems in relation to mother-child and teacher-child relationships. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 8(1), 41-68, <http://dx.doi.org/10.14527/pegegog.2018.003>

**Makale Türü:**

Özgün Makale

**Orijinal Makale Başlığı:**

A correlational study of children's externalizing and internalizing behavioral problems in relation to mother-child and teacher-child relationships

**Makalenin Türkçe Başlığı:**

Çocukların içe yönelim ve dışa yönelim davranış problemlerinin anne-çocuk ve öğretmen-çocuk ilişkilerine göre incelenmesi

**Yazar(lar):**

Semiha YÜKSEK USTA, Arif YILMAZ

**Kaynak Gösterimi İçin:**

Yüksek Usta, S. & Yılmaz, A. (2018). A correlational study of children's externalizing and internalizing behavioral problems in relation to mother-child and teacher-child relationships. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 8(1), 41-68, <http://dx.doi.org/10.14527/pegegog.2018.003>

## A Correlational Study of Children's Externalizing and Internalizing Behavioral Problems in Relation to Mother-Child and Teacher-Child Relationships

Semiha YÜKSEK USTA <sup>\*a</sup>, Arif YILMAZ <sup>\*\*b</sup>

<sup>a</sup>Gazi University, Gazi Education Faculty, Ankara/Turkey

<sup>b</sup>Hacettepe University, Education Faculty, Ankara /Turkey



### Article Info

DOI: 10.14527/pegegog.2018.003

#### Article History:

Received 26 March 2017

Revised 29 May 2017

Accepted 30 July 2017

Online 17 November 2017

#### Keywords:

Mother-child relationship,  
Teacher-child relationship,  
Internalizing behavioral problems,  
Externalizing behavioral problems.

#### Article Type:

Research paper

### Abstract

The purpose of this research is to find out the connection between mother and teacher relationships and externalizing and internalizing behavioral problems of 48–60-month-old children. In this regard, a correlational study was conducted with teachers (n=59) and mothers (n=252) of 48–60-month-old pre-school children in a metropolitan city in Turkey. Data collected through Preschool and Kindergarten Behavior Scale (PKBS), Student-Teacher Relationship Scale (STRS), and Child-Parent Relationship Scale (CPRS). Study results showed that children's internalizing and externalizing behavioral problems have direct connection with their relationships with their mothers and teachers. When children's conflicts with their teachers and mothers increase, their intimacy decrease with them. It was also found that as the children's conflicts with their mothers increase, conflicts with their teachers also increase. According to findings of the study; there is a need to provide in service and pre-service trainings for teachers and pre-service teachers about the importance of quality relation with children, methods, problem solving skills and especially right approaches to problematic children. Also, as one of the pre-conditions of positive teacher-child relationship is a positive teacher-family relationship, both parents' and teachers' awareness should be raised about family involvement.

## Çocukların İçe Yönelim ve Dışa Yönelim Davranış Problemlerinin Anne-Çocuk ve Öğretmen-Çocuk İlişkilerine Göre İncelenmesi

### Makale Bilgisi

DOI: 10.14527/pegegog.2018.003

#### Makale Geçmişi:

Geliş 26 Mart 2017

Düzeltilme 29 Mayıs 2017

Kabul 30 Temmuz 2017

Çevrimiçi 17 Kasım 2017

#### Anahtar Kelimeler:

Anne-çocuk ilişkisi,  
Öğretmen-çocuk ilişkisi,  
İçe Yönelim davranış problemi,  
Dışa yönelim davranış problemi.

#### Makale Türü:

Özgün makale

### Öz

Bu çalışmada, okul öncesi dönemdeki 48-60 aylık çocukların anneleri ve öğretmenleriyle olan ilişki türleri ile davranış problemleri gösterme durumları arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmanın örneklemini, Ankara'da özel ve resmi okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 48-60 aylık çocukların anneleri (n=252) ve bu çocukların öğretmenleri (n=59) oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak, Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği (AADÖ), Öğretmen Çocuk İlişki Ölçeği (ÖÇİÖ), ve Çocuk Ana Baba İlişki Ölçeği (ÇAİÖ) kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda, çocuklarda içe yönelim ve dışa yönelim davranış problemleri arttıkça anneleri ve öğretmenleri ile ilişkilerinde çatışmanın arttığı ve yakınlığın azaldığı bulunmuştur. Çocukların anneleri ile ilişkilerinde çatışma durumu arttıkça öğretmenleri ile olan ilişkilerinde de çatışmanın arttığı ve anneleri ile olan ilişkilerinde yakınlık arttıkça öğretmenleri ile olan ilişkilerinde de yakınlığın arttığı bulgular arasındadır. Araştırmanın sonuçlarına dayanarak, öğretmenlere ve öğretmen adaylarına nitelikli ilişkilerin çocuklarla olan önemi, yöntemleri, problem çözme becerileri ve özellikle sorunlu çocuklara yönelik doğru yaklaşımlar hakkında hizmet içi ve hizmet öncesi eğitimler verilmesi önerilebilir. Ayrıca, olumlu bir öğretmen-çocuk ilişkisinin ön koşullarından birinin pozitif bir öğretmen-aile ilişkisi olması nedeniyle hem ailelerin hem de öğretmenlerin aile katılımı konusunda farkındalıklarının artırılması önerilebilir.

\* Author: semihayuksekg@gmail.com

\*\* Author: arif.yilmaz@gmail.com

Orcid ID: <http://orcid.org/0000-0001-6371-0307>

Orcid ID: <http://orcid.org/0000-0001-5106-7721>

## Introduction

Every human is a social being, and for this reason, lives in a complex relationship network from birth to the end of life. The mother–child relationship creates the foundation of other social relations. The relationship between a mother and baby, called “attachment” by Bowlby (1958), starts with the mother’s pregnancy and creates an internal model for a person’s future relationships with others. In fact, the quality of the mother–child relationship forms a relational prototype for all future periods in life. The first members of a child’s relationship network are his or her mother and father; and later, as the child starts preschool education, his or her teachers.

In order to develop a healthy attachment, children must have a positive relationship with their parents from babyhood, and their relationships with teachers are as important as the relationships with their parents. Thus, researchers have suggested that the relationship between teacher and child is the child’s second bonding relationship (Raikes & Edwards, 2009). Booth, Kelly, Spieker and Zuckerman (2003) indicated the existence of a strong relationship between children’s secure bonds with their mothers and secure bonds with their teachers. In other words, it is highly likely that children will have a secure bond with their teachers if they have a secure bond with their mothers. On the other hand, a secure bond between a teacher and a child provides a balance for an insecure mother–child relationship (O’Connor & McCartney, 2007).

Children’s close relationships with their family members and teachers support them in many developmental areas. Also, positive relationships between children and their mothers play an important role in their emotional regulation skills, ability to cope with difficult situations, and development of a sense of responsibility (Ainsworth, 1968). Children feel safe when they have a close relationship with their teachers and mothers, making them more open to exploration and learning (Oktay, 2007; Raikes & Edwards, 2009). Moreover, children with close relationships with their teachers are more successful in academic and social fields (Gregory & Weinstein, 2004; Hamre & Pianta, 2001) and they have positive relationships with their peers (Wentzel, 1998). The quality of the parent–child relationship also affects the child’s cognitive and social development (Myers & Pianta, 2008). Relationships, affect developmental areas in children, mainly related to social and emotional areas and there is a link between children’s problem behaviours and mother–child and teacher–child relationships, and studies in this area have pointed to this connection. According to O’Connor, Dearing and Collins (2011), a quality teacher–child relationship is negatively correlated with externalized behavioural problems and decreases internalized behavioural problems. Brook, Lee, Finch, Brown (2012) found that individuals in negative relationships with their own mothers have negative relationships with their children as well. They also suggested that children with behavioural problems have negative relationships with their mothers. Pianta (1997) reported that 10.00 to 15.00 per cent of children’s behavioural problems are connected with their relationships with adults.

Kargı and Erkan (2004) stated that, the problems of adults and children have diverged with the social and economic changes around the world. The health of society has become seriously impacted by psychological as well as physical problems. In particular, problems such as child aggression, hyperactivity, oppositional defiant disorder, obstinacy, anxiety, and depression have increased and become a social issue in this century. All these social changes have brought a considerable increase in behavioural problems in children and changes in relationships (Yörükoğlu, 1998). In Turkey, social changes in recent years have caused unhealthy relationships between adults and children as relationships between adults have weakened. According to Hortaçsu (2003), Turkish culture is moving away from society- oriented thinking toward individualism, and conflicts are seen less in society-oriented cultures than in individualist cultures. Recently, in the literature there is a growing trend that, children and their behaviours cannot be separated from their environment and children and their relationships with their environment should be studied together based on Bronfenbrenner’s Ecological Systems Theory (Bronfenbrenner, 1994). Therefore, in this research, children’s behavioural problems were studied in terms of mother and teachers who have the closest relationships with them in their environment. Also, current study is important because of limited research investigated these two

variables together in the area. Based on this information the current study tried the answer the following question “Is there a connection between children’s behavioural problems and their relationships with their mothers and teachers?” Children’s relationships with their mothers and teachers are also affected by many variables such as the sex, age, and personality characteristics of children, and similarly, the age, experience, educational background, and personality characteristics of mothers and teachers (O’Connor & McCartney, 2007; O’Connor, 2010). Therefore, in order to clarify the research problem the following sub questions were answered in this research:

- Is there a relationship between teachers’ scores on the Student–Teacher Relationship Scale (STRS) and children’s scores on the Preschool and Kindergarten Behaviour Scale’s (PKBS) Internalizing and Externalizing sub-dimensions?
- Is there a relationship between mothers’ scores on the Child–Parent Relationship Scale (CPRS) and children’s scores on the PKBS Internalizing and Externalizing sub-dimensions?
- Is there a relationship between mothers’ CPRS scores and teachers’ STRS scores?
- Do teachers’ scores on the STRS vary significantly by length of professional service?
- Do mothers’ CPRS scores vary significantly by educational background?
- Do mothers’ CPRS scores vary significantly by occupational status?

## Method

### Research Design

This is a quantitative study using a correlational methodology. In correlational research, two or more variables are studied without influencing any of them but just measuring and looking for relations between them (Balnaves & Caputi, 2001). The correlational methodology was employed for this research because the definition and examination of human behaviours in both individual and social relations is a complex process. To make this process more understandable, identifying and understanding these relations, a simpler level is needed (Büyükoztürk et al., 2012).

### Sample

The research sample included mothers of 252 children enrolled in private and public preschools in a metropolitan city and 59 teachers working in these preschools. The sample was selected from seven districts of the city through convenient sampling methodology. 350 instruments were delivered and at the end of the data collection process, mothers and teachers of 252 children could be reached. Of the mothers, 16.26 % had finished primary school, 35.71 % had attended high school, 41.66 % had attended university, and 6.34 % had obtained master’s degrees. Also of the 252 mothers, 61.90 % did not work outside the home, and 38.10% did. Among the teachers, 18.64 % had 0 to 5 years’ Professional experience, 37.29 % had 6 to 10 years, 25.42 % had 11 to 15 years, and 18.65 % had more than 15 years’ professional service. Of the teachers, 5.09 % had graduated from the Vocational School for Girls, 13.56% had two-year associate degrees in Child Development, and 81.35 % had bachelor degree from universities’ child development departments or early childhood departments.

### Data Collection Tools

In this research, the Preschool and Kindergarten Behaviour Scale (PKBS) was used to evaluate the children’s behavioural problems. The Student–Teacher Relationship Scale (STRS) was used to evaluate the relationship between children and teachers. The Child–Parent Relationship Scale (CPRS) was used to evaluate the relationship between children and mothers. A demographic information form, developed by the researcher, was used to collect the demographic data of the teachers and mothers.

**Preschool and Kindergarten Behaviour Scale (PKBS):** The scale developed by Kenneth W. Merrell in 1994 to evaluate social skills and behavioural problems in 3–6-year-old children and was adapted for Turkish children by Özbey (2009). The Turkish version of the scale (Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği (AADO)) is a five point Likert scale and comprises four sub-dimensions: externalizing, internalizing, antisocial, and egocentric. AADO Cronbach Alfa value for externalizing sub-dimension .95, for internalizing sub-dimension .87, for antisocial sub-dimension .81, for egocentric sub-dimension .72 and total Cronbach Alfa for AADO is .96 (Özbey, 2009). In this research internalizing and externalizing behavioural problems sub-dimensions of the scale are used. While Cronbach's alpha values of the scales filled by the mothers for this research are .78 for the internalizing sub-dimension and .85 for the externalizing sub-dimension, the reliability coefficient of the scale for the teachers are .89 for the internalizing sub-dimension and .96 for the externalizing sub-dimension.

**Student-Teacher Relationship Scale (STRS):** This scale was developed by Pianta in 1996 to evaluate the relationships between 4–8- year-old children and their teachers based on the teachers' perceptions and reports. The Turkish version of the scale was adapted by Beyazkürk (2005). The adapted scale "Öğretmen Çocuk İlişki Ölçeği (OCIO)" is a 5-point Likert scale comprising 28 articles and 3 sub-dimensions (conflict, dependency, and closeness). OCIO Cronbach Alpha value for closeness is .82, for conflict is .90 and for dependency is .55 (Beyazkürk, 2005). Cronbach's alpha values of the OCIO used for the sample group in this research were .77 for the closeness sub-dimension, .90 for the conflict sub-dimension and .63 for dependency sub-dimension.

**Child-Parent Relationship Scale (CPRS):** This scale was developed by Pianta in 1992 to evaluate the relationships between 3–12-year-old children and their parents based on the parents' perceptions and reports. Adaptation of the scale's Turkish sample was carried out by Akgün and Yeşilyaprak (2008). The Turkish version of this evaluation tool, "Çocuk- Ana Baba İlişki Ölçeği (CAIO)", is a 5-point Likert scale that consists of 24 articles and two sub-dimensions, closeness and conflict. CAIO Cronbach Alpha value for conflict is .98 and for closeness is .96 (Akgün & Yeşilyaprak, 2008). In the sample, for this research, Cronbach's alpha values for the CPRS were .76 for the closeness sub-dimension and .82 for the conflict sub-dimension.

**Teacher Demographic Information Form:** This form was prepared by the researcher to collect demographic data from the teachers, including sex, age, and period of service.

**Mother Demographic Information Form:** This form was prepared by the researcher to collect demographic data from the mothers, such as age, education background, and occupational status.

## Data Analysis

Data was collected from mothers of the 252 children and their 59 teachers. PKBS (mother) and CPRS were delivered to the mothers through preschool teachers. PKBS (teacher) and STRS were delivered to teachers individually. Within two months of time period data collection was carried out, and the instruments returned after this time were not included in the study.

In the research, descriptive and interpretive statistics were used for the data analysis, which was performed using SPSS 21, LISREL 8.80. For the research questions looking for the relationships between factors, a Pearson product-moment correlation coefficient was used. For the research questions looking for the differences in factor collection scores by demographic characteristics, t-test was used if the group had two members, and analysis of variance (ANOVA) was used if the group numbered more than

two. If the ANOVA result was significant ( $p < .05$ ), paired comparison (post hoc) was performed using the LSD technique if the variance between groups was homogeneous ( $p > .05$ ): if it was not homogeneous ( $p < .05$ ), the Tamhane technique was used.

## Results

This section presents the findings of the research and their interpretation based on literature, in the order of the research questions.

### The Teacher–Child Relationship and Externalizing-Internalizing Behaviour Problem

**Behavioural Problems of Children** The first question of the research was “Is there a relationship between teachers’ scores on the Student–Teacher Relationship Scale (STRS) and children’s scores on the Preschool and Kindergarten Behaviour Scale’s (PKBS) Internalizing and Externalizing sub-dimensions?” In order to answer this question, a Pearson product-moment correlation coefficient was calculated. Table 1 shows that a moderately negative directional relationship exists between the teachers scores regarding closeness sub-dimension and children’s internalizing behavioural problems ( $p < .01$ ).

**Table 1.**  
*Correlation Results of the STRS and PKBS Internalizing and Externalizing Sub-dimension Scores.*

		STRS Closeness	STRS Conflict	STRS Dependency
Internalizing Behavioral Problem	Pearson	-.36*	.24*	.01
	N	252	252	252
Externalizing Behavioral Problem	Pearson	-.24*	.68*	.06
	N	252	252	252

\* $p < .01$

A small positive directional relationship also exists between the teachers’ conflict sub-dimension scores and children’s internalizing behavioural problems ( $p < .01$ ). Thus, there is no significant relationship between the dependency sub-dimension and internalizing behavioural problems ( $p > .01$ ). From the analysis, it can be concluded that a small negative directional relationship exists between the teachers’ closeness dimension scores and externalizing behavioural problems ( $p < .01$ ). A moderately significant positive directional relationship was found between the conflict sub-dimension scores and externalizing behavioural problems ( $p < .01$ ). However, no significant relationship was found between the dependency sub-dimension and externalizing behavioural problem scores ( $p > .01$ ).

### 2. The Mother–Child Relationship and Internalizing–Externalizing Behaviour Problem

**Behavioural Problems of Children** the Pearson product-moment correlation coefficient for the data was calculated to investigate if a relationship exists between the mothers’ scores on the CPRS and the children’s scores on the PKBS Internalizing and Externalizing sub-dimensions.

**Table 2.**  
*Correlations Results of CPRS and PKBS Internalizing and Externalizing Sub-Dimension Scores.*

		CPRS Loseness	CPRS Conflict
Externalizing Behavioral Problem	Pearson	-.26*	.57*
	N	252	252
Internalizing Behavioral Problem	Pearson	-.24*	.26*
	N	252	252

\* $p < .01$

Table 2 shows a weak significant negative directional relationship between the mothers' scores on the closeness sub-dimension and externalizing behavioural problems in children ( $p < .01$ ). A weak significant relationship was also found between the children's scores on the internalizing behavioural problems sub-dimension and the mothers' scores on the closeness sub-dimension ( $p < .01$ ). While a moderately significant positive directional relation existed between the conflict sub-dimension scores and externalizing behavioural problems sub-dimension scores ( $p < .01$ ), a weak significant positive directional relation was also found between the mothers' scores for the conflict sub-dimension and the children's scores for internalizing behavioural problems ( $p < .01$ ).

### Relationship between Mothers' CPRS Scores and Teachers' STRS Scores

A Pearson product-moment correlation coefficient analysis was conducted to answer the question of whether a relationship exists between the mothers' CPRS scores and the teachers' STRS scores.

**Table 3.**  
*Correlation Results of Mothers' CPRS Scores and Teachers' STRS Scores.*

		STRS Closeness	STRS Conflict	STRS Dependency
CPRS Closeness	Pearson	.14**	-.12	-.06
	N	252	252	252
CPRS Conflict	Pearson	-.14**	.21*	-.02
	N	252	252	252

\* $p < .01$ , \*\* $p < .05$

Table 3 shows a weak significant positive directional relation between the mothers' closeness sub-dimension scores and the teachers' closeness sub-dimension scores ( $p < .05$ ). No significant relation was found between the mothers' scores on the closeness sub-dimension and the teachers' conflict and dependency sub-dimension scores ( $p > .05$ ). While a weak significant negative directional relation was found between the mothers' conflict sub-dimension scores and the teachers' closeness sub-dimension scores ( $p < .05$ ), a weak significant positive directional relation was also found between the mothers' and teachers' conflict scores ( $p < .01$ ).

### STRS Scores by Teachers' Professional Service

ANOVA analysis was conducted to address the question of whether teachers' scores on the STRS significantly varied by length of professional experience. The results showed that teachers' scores on the relationship scale showed differences by period of service in the dependency and conflict sub-dimensions ( $p < .05$ ), but no difference in the closeness sub-dimension ( $p > .05$ ). Because the variance of the groups is not homogeneous, analysis was carried out using Tamhane.

Table 4 shows that teachers with 0–5 years and 6–10 years' service had significantly higher dependency scores than those with 11–15 years' service ( $p < .01$ ). No significant difference was found between the dependency scores of teachers with 11–15 years' service and those with more than 15 years' service ( $p > .05$ ). For the STRS conflict sub-dimension scores, those of teachers with 0–5 years' service were significantly higher than those of teachers with 11–15 years and more than 15 years' service ( $p < .01$ ;  $p < .05$ ). The conflict scores of teachers with 6–10 years' service were significantly higher than those of teachers with 11–15 years' service ( $p < .01$ ). However, there was no significant difference between the conflict scores of teachers with 6–10 years' service and teachers with more than 15 years' service ( $p > .05$ ).

**Table 4.**  
*Tamhane Analysis Results of Teachers' STRS Scores by Years of Professional Experience*

	O.Period of Service(I)	O. Period of Service(J)	Mean Difference(I-J)
STRS Dependency	0-5 years	6-10 years	.25
		11-15 years	2.56*
		15+ years	.72
	6-10 years	11-15 years	2.31**
		15+ years	.47
		11-15 years	-1.84
STRS Conflict	0-5 years	6-10 years	.92
		11-15 years	6.14*
		15+ years	5.39**
	6-10 years	11-15 years	5.22*
		15+ years	4.47
		11-15 years	-1.75

\* $p < .01$ , \*\* $p < .05$

#### CPRS Scores According to Mothers' Educational Backgrounds

ANOVA analysis was carried out to address the question of whether the mothers' CPRS scores varied significantly by educational background. While according to ANOVA results, the conflict sub-dimension scores correlated to the mothers' educational background ( $p < .01$ ), their closeness sub-dimension scores did not ( $p > .05$ ). Because these variances are homogeneous, differences in the conflict sub-dimension between the groups were measured using LSD.

**Table 5.**  
*Unidirectional Variance Analysis Results of CPRS Scores by Mothers' Educational Backgrounds.*

	Educational Background (I)	Educational Background (J)	Mean Difference(I-J)
CPRS Conflict	Elementary School	High school	-2.74
		University	4.12**
		Post Graduate	7.15**
	High school	University	4.40*
		Post Graduate	7.43*
		University	3.03

\* $p < .01$ , \*\* $p < .05$

According to the results shown in Table 5, mothers with elementary school educations had significantly higher conflict scores than mothers who were university graduates or who had postgraduate degrees ( $p < .05$ ). High school-educated mothers also had significantly higher conflict scores than those who were university graduates or who had postgraduate degrees ( $p < .01$ ). No significant difference was found between the conflict sub-dimension scores of mothers who were university graduates and those with postgraduate degrees ( $p > .05$ ).

#### CPRS Scores and Mothers' Occupational Status

A t-test was conducted to investigate the question of whether mothers' CPRS scores varied significantly by their occupational status. Table 6 shows no difference in the mothers' CPRS scores by occupational status ( $p > .05$ ).



**Table 6.**  
*T-Test Results of CPRS Scores by Mothers' Occupational Status.*

	<b>Occupational Status</b>	<b>N</b>	<b>X</b>	<b>Sd</b>	<b>t</b>
CPRS	Employed	96	43.95	3.89	-.62
Closeness	Unemployed	156	44.34	5.26	
CPRS	Employed	96	31.33	8.70	-1.58
Conflict	Unemployed	156	33.35	10.47	

### Discussion, Conclusion & Implementation

The findings related to the first research question revealed that as closeness between the teachers and children increased, children's internalizing and externalizing behavioural problems decreased; and as conflicts increased between children and teachers, so did the children's internalizing and externalizing behavioural problems too also increase. Study findings consistent with the studies of Birch and Ladd (1998), Henricsson and Rydell (2004) and O'Connor et al. (2012). They also found that children with internalizing behavioural problems had lower scores in relation to teacher scores than those without behavioural problems and those with externalizing behavioural problems. In addition, these studies found that children with internalizing behavioural problems had more conflicts with their teachers and were more dependent. Also, it can be said that as closeness grows between children and teachers, internalizing behavioural problems in children decrease. A research by Tok (2011) suggested that children's behaviours improved through positive relationships with their teachers. Similar findings emerged in the research conducted by Buysse et al. (2008). They found that as children's internalizing and externalizing behavioural problems increased, close relationships with teachers weakened and conflicts increased. Birch and Ladd (1998), Ladd, Birch, and Buhs (1999) found that relational closeness and conflicts in the child-teacher relationship were linked to children's behaviour, and internalizing and externalizing behavioural problems distorted the relationship. As children's externalizing and internalizing problems increased, conflicts with teachers also increased and close relationships deteriorated. This could be because teachers were inclined to repudiate children with behavioural problems and be less supportive of and more punitive toward them (Henricsson & Rydell, 2004).

The findings related to the second research question showed that when the closeness between mother and children increased, children's internalizing and externalizing behavioural problems decreased. If children's conflict relationship with their mothers increased, their internalizing and externalizing behavioural problems increased as well. Campbell et al. (2000) suggested that a significant relationship exists between parents' controller, conflicting, and unfriendly attitudes, and children's behavioural problems in early childhood. According to Pianta and Ferguson (1997) some of the behavioural problems in children are based on negative mother-child relationships. Campbell et al. (2000) also linked negative mother-and-child relationships to family stress, ineffective disciplinary strategies, and insufficient maternal warmth and attentiveness.

The findings related to the third research question indicated that relationship between children's relationships with their mothers and teachers showed similarity between the closeness and conflict dimensions. This means that as mothers and children had close relationship so too did teachers and children. Moreover, as conflict increased between mothers and children, conflict between teachers and children also increased. Thus, as conflicts increased between mothers and children, closeness decreased between teachers and children. Şahin and Anliak (2008), however, obtained different results. They examined whether mothers and teachers had similar conceptions of their relationships with children and found no match between teachers and mothers of the child in any relationship dimensions. However, according to Booth et al. (2003), children's relationships with their mothers similar to their relationships with their teachers. According to Sabol and Pianta, (2012) although the reasons for this correlation are not clear in the literature, it is thought that children who feel secure depend and confidently trust their mothers, and are likewise able to confidently trust their teachers. It is also

possible that sensitive mothers prefer sensitive teachers/caretakers, or this situation can be related to the character and disposition of the children. Buysse et al. (2011) argued that children who are insecure in their ability to use their mothers as a secure base but have sensitive teachers are under less risk of negative relationships than children who are insecure in their ability to use their mothers as a secure base but have insensitive teachers. This shows that the teacher–child relationship is affected by a child’s dependency experience with his or her mother and is also connected with the teacher’s sensitivity.

The findings related to the fourth research question indicated that when the teachers have 10-15 years teaching experience, conflict and dependency in teachers’ relationships with children decreased. However, it was also found that those with 15 or more years of teaching experience did not significantly differ in their relationships with children and instead had more conflicting and dependent relationships with them than teachers with 11 to 15 years of service. O’Connor and McCartney (2006) noted that teachers had less positive relationships with children as their experience increased, which may be an indicator of occupational exhaustion. The research findings are also consistent with the findings Brekelmans, Wubbels and van Tartwijk (2006), Chung (2000), Kildan (2011). They found that as the occupational tenure of teachers increased, their relationships with children became more positive.

The findings related to the fifth research question showed that mothers’ relationships with their children differed with their educational backgrounds. It was found that mothers who had elementary and high school diploma reported more conflicts in their relationships with their children than university and graduate school graduates. There was no significant difference between mothers who were university graduates and those with postgraduate degrees. Thus, more- educated mothers experienced less conflict in their relationships with the children. Gutman and Feinstein (2010) stated that as mothers’ education levels increased, they developed more positive relationships with their children. Çakıcı (2006) found that mothers’ educational backgrounds significantly affected their relationships with their children. Eminoğlu (2007) found that as mothers’ education levels increased, they become more affectionate and loving toward their children. Similarly, Şanlı (2007) found that overprotective and harsh disciplinary attitudes increased in mothers with lower levels of education.

The findings related to the sixth research question revealed that mothers’ occupational status on their relationships with their children caused no significant difference in mothers’ relationships with their children. Consistent with the results of this study, Aydın and Tuncer (1991) found that mother–child relationships were not affected by the mothers’ occupational status. Conversely Demiriz and Öğretir (2007), Şanlı (2007) suggested that unemployed mothers were more cautious and used harsher disciplinary methods than employed mothers and thus had more negative relationships with their children.

In light of these findings, common behavioural problems that affect children’s relationships with their environment and development cannot be attributed to just one cause. However, children’s problematic behaviours cause negative relationships with their environments and can also be triggered by negative relationships with their surroundings. The research described here shows that children’s behavioural problems can be reduced by close, warm, and responsible attitudes of teachers and mothers, which further suggests that negative relationships between children and their mothers and teachers can trigger the emergence of behavioural problems, while quality relationships reduce existing behavioural problems. Myers and Pianta (2008) argued that children with behavioural problems can establish positive relationships with sensitive teachers able to cultivate close relationships with them. Moreover, Hamre and Pianta (2006) found that children with externalizing behavioural problems benefit most from close, supportive relationships. These findings suggest that in order to promote good relations between children, mothers, and teachers, studies should provide training for teachers and mothers on effective methods for communicating with children, particularly for improving the quality of relationships with children with behavioural problems. Furthermore, the quality of relationships with preschool teachers can be considered a precursor of future relationships with elementary school teachers. Previous studies have confirmed that positive relationships with teachers also enhance academic success (Morrison et al., 2003; O’Connor & McCartney, 2007; Verschueren et al., 2012). In this

context, study results also support that in-service and pre-service teachers should be provided trainings on the importance of quality relationships with children, problem-solving skills, and the best approaches for handling problematic children. Furthermore, because one of the preconditions for a positive teacher-child relationship is a positive teacher-family relationship, the awareness of both parents and teachers should be raised about family participation. Our research also found that teachers reported closer relationships with children as their job experience increased. Thus, to prevent less-experienced teachers from experiencing poor relationships with children, it is recommended that teacher training institutions increase their hours of one-to-one applied education and there should be some support or coaching that for interaction and communication with children when they first start teaching.

Overall, this study look at the connections between teacher-child and mother-child relationship from teachers' and mothers' perspective and tried the answer if these connections are related to each other or not. It is expected that the findings of the study will shed a light into future studies.

#### **Acknowledgement**

This study is a part of the master thesis of Yüksek Usta and it was presented as a short assertion at IV. International Early Childhood Education Congress.

## Türkçe Sürüm

### Giriş

Her insan toplumsal bir varlıktır ve bu nedenle doğumundan yaşamının sonuna kadar karmaşık ilişkiler ağı içinde yaşar. Toplumsal ilişkilerin en temelinde anne ile çocuk ilişkisi yatmaktadır. Bowlby'in (1958) bağlanma olarak adlandırdığı, anne ile yavrusu arasında, annenin hamileliğiyle birlikte gelişmeye başlayan bu ilişki bireyin yaşamının ileri dönemlerinde diğer insanlarla kuracağı ilişkiler için bir içsel model oluşturmaktadır. Anne ile kurulan ilişkinin niteliği aslında ileriki yaşam dönemlerinde bir ilişkiyel prototip oluşturmaktadır. Çocuğun ilişki ağının ilk unsurları ana ve babası iken bu yapı gitgide karmaşıklaşır ve nihayet, çocuğun okul öncesi eğitim kurumuna başlamasıyla birlikte öğretmenler de bu alanın içine dâhil olur.

Çocuğun sağlıklı bir bağlanma geliştirmesi için, şüphesiz anne babası ile bebeklikten itibaren olumlu ilişki içinde olması gerekir ve çocuğun hayatında ebeveyni ile ilişkisi kadar öğretmeniyle olan ilişkileri de önemlidir. Bu anlamda bazı araştırmacılar, öğretmen çocuk arasındaki ilişkinin çocuğun yaşadığı ikinci bir bağlanma ilişkisi olduğunu ileri sürmüşlerdir (Raikes & Edwards, 2009). Booth, Kelly, Spieker ve Zuckerman (2003) çocuğun anne ile güvenli bağlanması ve öğretmeni ile güvenli bağlanması arasında yüksek bir ilişki olduğunu öne sürmüşlerdir. Diğer bir anlatımla, anne ile çocuk arasında eğer güvenli bir bağlanma oluşmuşsa, çocuk ile öğretmeni arasında da güvenli bağlanma oluşma ihtimali oldukça yüksektir. Ayrıca güvenli bir çocuk-öğretmen bağlanmasının, güvensiz çocuk anne bağlanması için dengeleyici bir görev üstlendiği de bilinmektedir (O'Connor & McCartney, 2007). Çocuğun ailesi ve öğretmeni ile kurduğu yakın ve sıcak ilişkiler, çocuğu birçok gelişimsel yönden desteklemektedir. Anne ile çocuk arasındaki olumlu ilişki, çocuğun duygusal düzenleme becerileri, zor durumlarla baş edebilme yetisi ve sorumluluk duygusunun gelişimi üzerinde önemli etkiye sahiptir (Ainsworth, 1968). Aynı zamanda çocuk, öğretmeni ve annesi ile yakın ilişkiler kurduğu sürece kendisini güvende hissederek daha mutlu olmakta ve böylece keşfetmeye, öğrenmeye daha fazla açık hale gelmektedir (Oktay, 2007; Raikes & Edwards, 2009). Ayrıca, öğretmeni ile yakın ilişki içerisinde olan çocuğun, akademik ve sosyal alanlarda da başarılı olduğu (Gregory & Weinstein, 2004; Hamre & Pianta, 2001) ve akranları ile olumlu ilişkiler kurabildiği (Wentzel, 1998) ve ebeveyn ile çocuk arasındaki ilişkinin niteliğinin de çocukların bilişsel ve sosyal yönden gelişimine etki ettiği bilinmektedir (Myers & Pianta, 2008).

Çocuğun birçok gelişim alanına etki eden ilişkiler, şüphesiz en çok sosyal ve duyuşsal alanla yakından ilgilidir. Bu nedenle çocuklarda görülen problem davranışlar ile öğretmen - çocuk ve anne - çocuk ilişkileri arasında bağlantı olduğu düşünülmektedir. Nitekim bu bağlamda yapılmış olan çalışmalar bu bağlantıya işaret etmektedir. O'Connor, Dearing ve Collins (2011) 'e göre, nitelikli öğretmen çocuk ilişkisi dışı yönelim problem davranışlar ile negatif bir ilişki içindedir, ayrıca kaliteli öğretmen çocuk ilişkisi sonucunda içe yönelim davranış problemleri de azalma göstermektedir. Brook, Lee, Finch ve Brown (2012) ise kendi annesi ile negatif ilişkileri olan bireylerin çocuklarıyla da negatif ilişkilerinin olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca davranış problemi gösteren çocukların anneleri ile ilişkilerinin de olumsuz olduğunu öne sürmüşlerdir. Pianta (1997), çocuklarda görülen davranış problemlerinin % 10.00 ile 15.00 oranlarında çocuğun yetişkinlerle yaşadığı ilişkilerle bağlantılı olduğunu ifade etmiştir. Günümüzde tüm dünyada yaşanan sosyal ve ekonomik değişimlerle birlikte yetişkin ve çocukların problemleri de farklılaşmıştır.

Toplum sağlığı fiziksel rahatsızlıkların yanı sıra psikolojik problemlerden de fazlaca etkilenir hale gelmiştir. Özellikle çocuklarda görülen, saldırganlık, hiperaktivite, karşı gelme bozuklukları, inatçılık, kaygı, depresyon gibi problemler artış göstermiş ve çağımızın bir sorunu haline gelmiştir (Kargı & Erkan, 2004). Tüm bu toplumsal değişimler, çocuklarda azımsanmayacak kadar çok görülen davranış problemlerini ve kişiler arası ilişkilerdeki değişiklikleri beraberinde getirmiştir (Yörükoğlu, 1998). Son yıllarda toplumlarda yaşanan değişimler yetişkinlerin birbirleri ile olan ilişkilerini zayıflattığı gibi

yetişkinlerle çocuklar arasında da sağlıklı ilişkilerin gelişmesine neden olmuştur. Hortaçsu'ya (2003) göre Türkiye kültüründe, toplumcu anlayıştan bireysel anlayışa doğru bir kayma yaşanmaktadır ve bireyci kültürlere oranla toplumcu kültürlerde ilişkiler daha az çatışmalı olmaktadır. Son zamanlarda araştırmacılar tarafından Bronfenbrenner'ın Ekolojik Sistemler Teorisine dayanarak çocuğun davranışlarının çocuğun çevresinden ve ilişkilerinden bağımsız değerlendirilemeyeceği anlaşılmıştır (Bronfenbrenner,1994). Bu nedenle bu araştırmada, problemleri davranışların çocukların en yakın ilişkileri olan anne-çocuk ve öğretmen-çocuk ilişkileri ışığında incelenmesinin gerekli olduğu düşünülmektedir. Ayrıca, araştırmacının alan yazında davranış problemlerinin bu iki değişken açısından incelendiği araştırmaların sınırlı olması nedeniyle önemli olduğu düşünülmektedir.

Bu bilgiler ışığında, araştırmada “ Çocukların davranış problemleri ile anneleri ve öğretmenleri ile olan ilişkileri arasında bir bağlantı var mıdır?” sorusuna cevap aranmıştır. Ayrıca, çocukların anneleri ve öğretmenleri ile olan ilişkileri çocukların cinsiyeti, yaşı, karakteristik özellikleri ve aynı şekilde anne ve öğretmenlerin yaşı, deneyimleri, eğitimsel geçmişleri ve karakteristik özelliklerinden etkilenmektedir (O'Connor & McCartney, 2007; O'Connor, 2010). Ayrıca araştırmacının alt problemleri aşağıdaki gibi belirlenmiştir:

- Öğretmenlerin Öğretmen Çocuk İlişki Ölçeğinden (ÖÇİÖ) aldıkları puanlar ile çocukların Anasınıfı ve Anaokulu Davranış Ölçeği (AADÖ) İçer yönelim ve Dışa yönelim alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında bir ilişki var mıdır?
- Annelerin Çocuk Anababa İlişki Ölçeğinden (ÇAİÖ) aldıkları puanlar ile çocukların AADÖ İçer yönelim ve Dışa yönelim alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında bir ilişki var mıdır?
- Annelerin ÇAİÖ'den aldıkları puanlar ile öğretmenlerin ÖÇİÖ'den aldıkları puanlar arasında bir ilişki var mıdır?
- Öğretmenlerin ÖÇİÖ puanları hizmet sürelerine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
- Annelerin ÇAİÖ puanları öğrenim durumlarına göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
- Annelerin ÇAİÖ puanları çalışma durumlarına göre farklılık göstermekte midir?

## Yöntem

### Araştırmanın Deseni

Bu araştırma ilişkisel tarama modelinin kullanıldığı nicel bir araştırmadır. İlişkisel araştırmalar, iki ya da daha fazla değişken arasındaki ilişkinin, hiç bir şekilde bu değişkenlere müdahale edilmeden incelendiği araştırmalardır (Balnaves & Caputi,2001). Bu araştırmada ilişkisel modelin tercih edilmesinin nedeni, hem bireysel hem de sosyal ilişkiler içerisinde insan davranışlarının tanımlanmasının ve incelenmesinin oldukça karmaşık bir süreç olması ve bu süreci biraz daha anlaşılabilir hale getirmenin yolunun ise daha basit düzeyde bu ilişkileri belirleyerek anlamaya çalışmaktan geçmesidir. İlişkisel çalışmalar bu bağlantıların belirlenebilmesini hedeflemektedir (Büyüköztürk et al., 2012).

### Çalışma Grubu

Araştırmanın örneklemini, Ankara'da bulunan devlet ve özel okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 252 çocuğun anneleri ve bu çocukların 59 öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini, çeşitliliğin sağlanması amacıyla Ankara ilinin 7 ilçesinden ilçe bazında uygun örnekleme yoluyla okulların seçilmesi ile oluşturulmuştur. Veri toplama sürecinde 350 veri toplama aracı dağıtılmış ve 252 çocuğun hem anne hem de öğretmenine aynı anda ulaşılabilmektedir. Araştırmaya dâhil edilen çocukların annelerinin demografik özelliklerine bakıldığında, annelerin %16.26'sının ilköğretim, % 35.71'inin lise, % 41.66'sının üniversite ve %6.34'ünün yüksek lisans mezunu oldukları görülmektedir. Annelerin çalışıp çalışmama durumlarına bakıldığında, 252 annenin %61.90'ünün herhangi bir işte çalışmadığı ve %38.10'unun ise çalışıyor olduğu görülmektedir.

Öğretmenlerin demografik bilgilerine bakıldığında, % 18.64'nün 0-5 yıllar arası, % 37.29' unun 6-10 yıllar arası, %25.42'sinin 11-15 yıllar arası ve % 18.65' inin 15 yıl ve üzeri mesleki hizmet süresinin olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin % 5.09' unun Kız Meslek Lisesi Çocuk Gelişimi, % 13.56'sının 2 yıllık Çocuk Gelişimi ve %81.35'inin 4 yıllık Çocuk Gelişimi Bölümü veya Eğitim Fakültelerinin Okul Öncesi Öğretmenliği Bölümünden mezun oldukları görülmektedir.

### **Veri Toplama Araçları**

Bu araştırmada, çocuklarda davranış problemlerini değerlendirmek amacı ile "Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği", öğretmen ile çocuk ilişkilerinin değerlendirilmesi amacıyla, "Öğretmen-Çocuk İlişki Ölçeği", anneler ile çocuklarının ilişkilerini değerlendirmek amacıyla ise, "Çocuk Ana Baba İlişki Ölçeği" kullanılmıştır. Öğretmenler ve annelerden demografik bilgilerin elde edilmesi amacıyla, araştırmacı tarafından geliştirilmiş olan demografik bilgi formları kullanılmıştır.

**Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği [AADÖ]:** 3-6 yaş çocukların sosyal becerilerini ve davranış problemlerini değerlendirebilmek amacı ile 1994 yılında Kenneth W.Merrell tarafından geliştirilen bu ölçeğin, Türk çocukları için uyarlaması Özbey (2009) tarafından yapılmıştır. 5'li Likert tipi ölçeğin Türkçe versiyonu sırasıyla dışa yönelim, içe yönelim, antisosyal ve benmerkezci olmak üzere dört alt boyuttan oluşmaktadır.

Ölçeğin AADÖ Dışa yönelim alt boyutu Cronbach Alpha değeri .95, içe yönelim alt boyutu .87, Antisosyal davranış alt boyutu .81, Benmerkezci alt boyutu .72 ve AADÖ toplam Cronbach Alpha değeri .96 olarak bulunmuştur (Özbey, 2009). Bu araştırmada, ölçeğin içe yönelim davranış problemleri ve dışa yönelim davranış problemleri alt boyutları kullanılmıştır. . Bu araştırma için anneler tarafından doldurulan ölçeklerin Cronbach Alpha değerleri, içe yönelim alt boyutu için .78 ve dışa yönelim alt boyutu için .85 olarak bulunurken öğretmenler tarafından doldurulan ölçeğin güvenilirlik katsayıları içe yönelim alt boyutu için .89 ve dışa yönelim alt boyutu için .96 bulunmuştur.

**Öğretmen-Çocuk İlişki Ölçeği [ÖÇİÖ]:** 4-8 yaşlar arası çocuklar ile öğretmenleri arasındaki ilişkiyi, öğretmenlerin algısına ve rapor etmesine dayalı olarak değerlendirmek amacıyla, Pianta (1996) tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin Türk çocukları için uyarlaması Beyazkürk (2005) tarafından yapılmıştır. Uyarlanan ölçek (Öğretmen-Çocuk İlişki Ölçeği ), 28 maddeden ve çatışma, bağımlılık, yakınlık olmak üzere 3 alt boyuttan oluşan 5'li likert tipi bir ölçektir (Beyazkürk, 2005) . Bu araştırmanın örneklem grubunda uygulanan Öğretmen Çocuk İlişki Ölçeğinin Cronbach Alpha değerleri, yakınlık alt boyutu için .77, çatışma alt boyutu için .90 ve bağımlılık alt boyutu için .63 olarak bulunmuştur.

**Çocuk-Ana Baba İlişki Ölçeği [ÇAGÖ]:** Pianta (1992) tarafından, 3-12 yaşlar arası çocuklar ve ebeveynleri arasındaki ilişkiyi, ebeveynin algısına ve rapor etmesine dayalı olarak değerlendirme amacı ile geliştirilmiştir. Ölçeğin Türk örnekleminde uyarlama çalışması Akgün ve Yeşilyaprak (2008) tarafından yapılmıştır. 24 maddeden oluşan ve 5'li likert tipi olan bu ölçme aracının Türkçe sürümü yakınlık ve çatışma olmak üzere iki alt boyuttan oluşmaktadır (Akgün & Yeşilyaprak, 2008) . Bu araştırmanın örnekleminde Çocuk -Ana baba İlişki Ölçeğinin Cronbach Alpha katsayıları, yakınlık alt boyutu için .76 ve çatışma alt boyutu için .82 bulunmuştur.

**Öğretmen Demografik Bilgi Formu:** Öğretmenlerin cinsiyeti, yaşı, meslekte hizmet süresi gibi bilgilerin edinilmesine yönelik araştırmacı tarafından hazırlanmış olan form kullanılmıştır.

**Anne Demografik Bilgi Formu:** Annelerin yaşı, öğrenim durumu, çalışma durumu gibi değişkenler hakkında bilgi edinebilmek için araştırmacı tarafından hazırlanmış olan bilgi formu kullanılmıştır.

### Verilerin Analizi

Veriler 252 çocuğun annelerinden ve 59 öğretmenlerinden elde edilmiştir. AADÖ (Anne) ve ÇAIÖ annelere okul öncesi öğretmenleri aracılığı ile ulaştırılmıştır. AADÖ (Öğretmen) ve ÖÇİÖ öğretmenler tarafından doldurulması istenmiştir. 2 Ay içerisinde veri toplama süreci tamamlanmıştır bu sürenin dışında ulaştırılan veriler çalışmaya dâhil edilmemiştir.

Araştırmada, SPSS 21, LISREL 8,80 ve Microsoft Office Excell programları aracılığıyla yapılan veri analizlerinde tanımlayıcı istatistikler (yüzde, ortalama, ortanca, standart sapma) kullanılmıştır. Faktörlerin ilişkisini inceleyen araştırma sorularında parametrik bir ilişki testi olan Pearson momentler çarpımı korelasyon katsayısı kullanılmıştır. Demografik özelliklere göre faktör toplama puanlarının farkını inceleyen araştırma sorularında ise grup sayısı 2 ise t testi, grup sayısı 2’den fazla ise varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. ANOVA sonucu anlamlı ise ( $p < .05$ ) gruplar arası varyans homojen ise ( $p > .05$ ) LSD tekniği, varyans homojen değilse ( $p < .05$ ) Tamhane tekniği ile gruplar arası ikili karşılaştırmalar (post-hoc) yapılmıştır.

### Bulgular

Bu bölümde araştırmanın bulgularına ve literatüre dayanarak yorumlanmasına araştırma sorularının sırasına göre yer verilmiştir.

### Öğretmen Çocuk İlişkisi İle Çocukların İçe Yönelim–Dışa Yönelim Davranış Problemleri

Araştırmanın ilk sorusu “Öğretmenlerin Öğretmen Çocuk İlişki Ölçeğinden (ÖÇİÖ) aldıkları puanlar ile çocukların Anasınıfı ve Anaokulu Davranış Ölçeği (AADÖ) İçe yönelim ve Dışa yönelim alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında bir ilişki var mıdır?” şeklinde belirlenmiştir. Bu soruya cevap bulmak amacıyla verilerin pearson momentler çarpımı korelasyon katsayısı hesaplanmıştır.

**Tablo 1.**

*ÖÇİÖ Puanları ile AADÖ İçe Yönelim ve Dışa Yönelim Alt Boyutu Puanları Korelasyon Sonuçları.*

		ÖÇİÖ Yakınlık	ÖÇİÖ Çatışma	ÖÇİÖ Bağımlılık
İçe Yönelim Davranış Problemi	Pearson	-.36*	.24*	.01
	N	252	252	252
Dışa Yönelim Davranış Problemleri	Pearson	-.24*	.68*	.06
	N	252	252	252

\* $p < .01$

Tablo 1’de verilen analiz sonucu incelendiğinde, öğretmenlerin yakınlık alt boyutu puanları ile çocukların içe yönelim davranış problemleri alt boyutu puanları arasında negatif yönlü orta düzeyde bir ilişki olduğu görülmektedir ( $p < .01$ ). Öğretmenlerin çatışma alt boyutu puanları ile çocukların içe yönelim davranış problemleri puanları arasında pozitif yönlü zayıf düzeyde ilişki olduğu görülmektedir ( $p < .01$ ). Bağımlılık alt boyutu puanları ile içe yönelim davranış problemleri puanları arasında anlamlı bir ilişki görülmemiştir ( $p > .01$ ). Öğretmenlerin yakınlık boyutu puanları ile dışa yönelim davranış problemleri boyutu puanları arasında negatif yönlü, zayıf düzeyde anlamlı ilişki olduğu görülmektedir ( $p < .01$ ). Çatışma alt boyutu puanları ile dışa yönelim davranış problemleri puanları arasında pozitif yönlü, orta düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur ( $p < .01$ ). Ancak bağımlılık alt boyutu puanları ile dışa yönelim davranış problemleri puanları arasında bir ilişki bulunamamıştır ( $p > .01$ ).

### Anne Çocuk İlişkisi ve Çocukların İçe Yönelim–Dışa Yönelim Davranış Problemleri

Annelerin Çocuk Anne İlişki Ölçeğinden aldıkları puanlar ile çocukların Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği İçe yönelim ve dışa yönelim alt boyutu puanları arasında bir ilişki var mıdır? Sorusuna cevap bulmak amacıyla verilerin Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı hesaplanmıştır.

**Tablo 2.**

*ÇAIÖ Puanları ile AADÖ İçe Yönelim ve Dışa Yönelim Alt Boyutu Puanları Korelasyon Sonuçları.*

		ÇAIÖ Yakınlık	ÇAIÖ Çatışma
Dışa Yönelim Davranış Problemleri	Pearson	-.26*	.57*
	N	252	252
İçe Yönelim Davranış Problemleri	Pearson	-.24*	.26*
	N	252	252

\* $p < .01$

Tablo 2 incelendiğinde, annelerin yakınlık alt boyutu puanları ile çocukların dışa yönelim davranış problemi puanları arasında negatif yönlü, zayıf düzeyde anlamlı ilişki olduğu görülmektedir ( $p < .01$ ). Çocukların içe yönelim davranış problemleri alt boyutundan aldıkları puanlar ile annelerin yakınlık alt boyutundan aldıkları puanlar arasındaki ilişkiye bakıldığında, puanlar arasında zayıf düzeyde anlamlı ilişki olduğu görülmektedir ( $p < .01$ ). Çatışmalı ilişki alt boyutu puanları ile dışa yönelim davranış problemleri alt boyutu puanları arasında pozitif yönlü, orta düzeyde anlamlı ilişki bulunurken ( $p < .01$ ). Annelerin çatışma alt boyutundan aldıkları puanlar ile çocukların içe yönelim davranış problemleri puanları arasında pozitif yönlü zayıf düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur ( $p < .01$ ).

### Annelerin ÇAIÖ Puanları ve Öğretmenlerin ÖÇİÖ Puanları Arasındaki İlişki

Araştırmaya katılan annelerin ÇAIÖ'den aldıkları puanlar ile öğretmenlerin ÖÇİÖ' den aldıkları ilişki puanları arasında bir ilişki var mıdır? sorusunu cevaplamak amacıyla verilerin Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon analizi yapılmıştır.

**Tablo 3.**

*Annelerin ÇAIÖ ve Öğretmenlerin ÖÇİÖ Puanları Korelasyon Analizi Sonuçları.*

		ÖÇİÖ Yakınlık	ÖÇİÖ Çatışma	ÖÇİÖ Bağımlılık
ÇAIÖ Yakınlık	Pearson	.14**	-.12	-.06
	N	252	252	252
ÇAIÖ Çatışma	Pearson	-.14**	.21*	-.02
	N	252	252	252

\* $p < .01$ , \*\* $p < .05$

Tablo 3'e bakıldığında annelerin yakınlık alt boyutu puanları ile öğretmenlerin yakınlık alt boyutu puanları arasında pozitif yönlü, zayıf düzeyde anlamlı ilişki olduğu görülmektedir ( $p < .05$ ). Annelerin yakınlık alt boyutu puanları ile öğretmenlerin çatışma alt boyutu ve öğretmenlerin bağımlılık alt boyutu puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ( $p > .05$ ). Annelerin çatışma alt boyutu puanları ile öğretmenlerin yakınlık alt boyutu puanları arasında negatif yönlü zayıf düzeyde anlamlı ilişki olduğu görülürken ( $p < .05$ ) annelerin çatışma puanları ile öğretmenlerin çatışma puanları arasında, pozitif yönlü, zayıf düzeyde anlamlı ilişki olduğu görülmektedir ( $p < .01$ ).

### Öğretmenlerin Mesleki Hizmet Süresine Göre ÖÇİÖ Puanları

Öğretmenlerin ÖÇİÖ' den aldıkları puanlarda, öğretmenlerin mesleki hizmet süresine göre anlamlı bir farklılık var mıdır? sorusuna cevap bulmak amacıyla, ANOVA analizi yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda öğretmenlerin ilişki ölçeğinden aldıkları puanların, hizmet sürelerine göre bağımlılık ve çatışma alt



boyutlarında farklılık gösterdiği ( $p<.05$ ) ve yakınlık alt boyutunda ise mesleki hizmet süresine göre farklılık göstermediği bulunmuştur ( $p>.05$ ). Grupların varyansları homojen olmadığı için gruplar arası fark, Tamhane ile analiz edilmiştir.

**Tablo 4.**  
*Öğretmenin Mesleki Hizmet Süresine Göre ÖÇİÖ Puanlarının Tamhane Analizi Sonuçları.*

	M.Hiz.Süresi(I)	(J) M.Hiz.süresi	Ort. Farkı (I-J)
ÖÇİÖ Bağımlılık	0-5 yıl	6-10 yıl	.25
		11-15 yıl	2.56*
		15+ yıl	.72
	6-10 yıl	11-15 yıl	2.31**
		15+ yıl	.47
		11-15 yıl	-1.84
ÖÇİÖ Çatışma	0-5 yıl	6-10 yıl	.92
		11-15 yıl	6.14*
		15+ yıl	5.39**
	6-10 yıl	11-15 yıl	5.22*
		15+ yıl	4.47
		11-15 yıl	-.75

\* $p<.01$ , \*\* $p<.05$

Tablo 4 incelendiğinde, mesleki hizmet süresi, 0-5 yıl ve 6-10 yılları arasında olan öğretmenlerin 11-15 yıl arası hizmet süresine sahip öğretmenlere göre bağımlı ilişki puanlarının anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmektedir ( $p<.01$ ). 11-15 yıllar arası hizmet süresi olan öğretmenler ile 15 yıl ve üzeri hizmet süresi olan öğretmenlerin bağımlı ilişki puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ( $p>.05$ ). ÖÇİÖ çatışma alt boyutu puanlarına bakıldığında, 0-5 yıllık mesleki hizmet süresine sahip öğretmenlerin, 11-15 yıllar arasında ve 15 yıl üzerinde mesleki hizmet süresi olan öğretmenlere göre çatışma puanlarının anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmektedir ( $p<.01$ ;  $p<.05$ ). 6-10 yıl arası hizmet süresi olan öğretmenlerin çatışma puanlarının, 11-15 yıl arası hizmet süresine sahip olan öğretmenlerin çatışma puanlarından anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmektedir ( $p<.01$ ). Ancak 6-10 yıl arası hizmet süresi olan öğretmenler ile 15 yıl ve üzeri hizmet süresi olan öğretmenler arasında çatışmalı ilişki puanları açısından anlamlı bir fark bulunamamıştır ( $p>.05$ ).

#### Annelerin Öğrenim Durumları ve ÇAIÖ Puanları

Annelerin ÇAIÖ' den aldıkları puanlarda, annelerin öğrenim durumuna göre anlamlı bir farklılık var mıdır? sorusuna cevap bulmak amacıyla, ANOVA analizi yapılmıştır. ANOVA sonuçlarına göre, çatışma alt boyutu puanlarının annenin öğrenim durumuna göre farklılaştığı görülürken ( $p<.01$ ), yakınlık alt boyutundan aldıkları puanların annenin öğrenim durumuna göre farklılaşmadığı bulgusuna ulaşılmıştır ( $p>.05$ ). Çatışma alt boyutu puanları için varyanslar homojen olduğundan gruplar arası farka LSD ile bakılmıştır.

**Tablo 5.**  
*Annelerin Öğrenim Durumlarına Göre ÇAIÖ Puanlarının Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.*

	Öğrenim Durumu (I)	Öğrenim Durumu (J)	Ort.Farkı (I-J)
ÇAIÖ Çatışma	İlköğretim	Lise	-2.74
		Üniversite	4.12**
		Yüksek Lisans	7.15**
	Lise	Üniversite	4.40*
		Yüksek Lisans	7.43*
		Üniversite	3.03

\* $p<.01$ , \*\* $p<.05$

Tablo 5’de verilen analiz sonuçlarına göre, ilköğretim mezunu annelerin üniversite ve yüksek lisans mezunu annelere göre çatışmalı ilişki puanlarının anlamlı düzeyde yüksek olduğu bulunmuştur ( $p<.05$ ). Lise mezunu annelerin ise üniversite ve yüksek lisans mezunu annelerden anlamlı düzeyde yüksek çatışmalı ilişki puanlarına sahip oldukları görülmüştür ( $p<.01$ ). Üniversite mezunu anneler ile yüksek lisans mezunu annelerin çatışma alt boyutu puanları arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır ( $p>.05$ ).

### Annelerin Çalışma Durumları ve ÇAIÖ Puanları

Annelerin ÇAIÖ’den aldıkları puanlarda, annelerin çalışıp çalışmama durumuna göre anlamlı bir farklılık var mıdır? sorusuna cevap bulmak amacıyla t testi yapılmıştır. Tablo 6’da annelerin ÇAIÖ puanlarının çalışıp çalışmama durumlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan t testi analizi sonuçlarına yer verilmiştir. Yapılan analiz sonuçlarına göre, annelerin ÇAIÖ puanlarının çalışma veya çalışmama durumlarına göre farklılaşmadığı görülmüştür ( $p>.05$ ).

**Tablo 6.**

*Annelerin Çalışıp Çalışmama Durumuna Göre ÇAIÖ Puanları t Testi Sonuçları.*

	<b>Çalışma Durumu</b>	<b>N</b>	<b>X</b>	<b>Ss</b>	<b>t</b>
ÇAIÖ Yakınlık	Çalışıyor	96	43.95	3.89	-.62
	Çalışmıyor	156	44.34	5.26	
ÇAIÖ Çatışma	Çalışıyor	96	31.33	8.70	-1.58
	Çalışmıyor	156	33.35	10.47	

### Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Araştırmanın bulgularına dayanarak, öğretmen çocuk ilişkisinde yakınlık arttıkça çocuklarda içe yönelim ve dışa yönelim davranış problemlerinin azalma gösterdiği ve öğretmenle çocuk arasındaki ilişkide çatışma arttıkça çocukta içe yönelim ve dışa yönelim davranış problemlerinin de artış gösterdiği söylenebilir. Bu sonuçlar, Birch ve Ladd (1998), Henricsson ve Rydell (2004), O’Connor vd.(2012) tarafından yapılmış olan araştırmaların bulguları ile uyumludur. Yapılan bu çalışmaların sonuçları, içe yönelim davranış problemi gösteren çocukların, öğretmenleri ile yakın ilişki puanları açısından, hiçbir problem davranış göstermeyen ve dışa yönelim davranış problemleri gösteren çocuklara göre en düşük puana sahip olduklarını ortaya koymuştur. Bu sonuçlara ek olarak içe yönelim davranış problemi olan çocukların öğretmenleri ile çok fazla çatışmalı ve bağımlı ilişki içinde oldukları belirtilmiştir. Ayrıca öğretmen ile çocuk arasında yakın ilişki arttıkça, çocuğun içe yönelim davranış problemleri gösterme durumunda azalma olduğu söylenebilir. Tok (2011) tarafından yapılan araştırmada çocuğun davranışlarının öğretmen ile kurduğu olumlu ilişkilerle daha iyi yöne doğru değiştiği belirtilmiştir. Bu sonuçlara paralel bulgular, Buyse vd. (2008) tarafından yapılmış bir çalışmada ifade edilmiştir. Bu araştırmaya göre, çocuklarda içe yönelim ve dışa yönelim davranış problemleri arttıkça öğretmen ile yakın ilişki azalmakta ve çatışmalı ilişki artmaktadır. Birch ve Ladd (1998), Ladd, Birch, ve Buhs, (1999), öğretmen ile kurulan ilişkisel yakınlığın ve ilişkide yaşanan çatışmanın, çocukların davranışlarına bağlı olarak ortaya çıktığını ve içe ve dışa yönelim davranış problemlerinin öğretmen çocuk ilişkisini bozduğunu ortaya koymuşlardır. Çocuklarda dışa yönelim ve içe yönelim davranış problemleri arttıkça öğretmenle çatışmalı ilişkiler artmakta ve yakın ilişkiler azalmaktadır. Bunun sebebi ise, öğretmenlerin problem davranışlı çocuklara karşı daha reddedici bir tutum içinde olmaları ve bu çocuklara karşı daha az destekleyici ve daha çok cezalandırıcı tavır içinde olmalarına bağlanabilir (Henricsson & Rydell, 2004).

İkinci araştırma sorusu ile ilgili bulgular, anne ile çocuk arasında yakın ilişki arttıkça, çocukta içe yönelim ve dışa yönelim davranış problemlerinin azaldığını göstermektedir. Anne ile ilişkide çatışma arttıkça, çocukta içe yönelim ve dışa yönelim davranış problemleri gösterme durumu da artış göstermektedir. Campbell vd. (2000), ebeveynlerin kontrolcü ve çatışmalı, düşmanca tavırları ile erken çocukluk döneminde görülen davranış problemleri arasında anlamlı bir ilişki olduğunu öne sürmüştür. Pianta ve Ferguson’a (1991) göre, çocuklarda görülen bazı davranış problemlerinin nedenleri olumsuz

anne çocuk ilişkisine dayanmaktadır. Campbell vd. (2000), anne çocuk ilişkisinin olumsuz olmasını ise, ailenin yaşadığı birtakım stres, etkisiz disiplin stratejileri, annenin yeteri kadar sıcaklık ve katılım göstermemesi durumlarına bağlamıştır.

Üçüncü araştırma sorusu ile ilgili bulgular, çocukların anneleriyle ve öğretmenleriyle olan ilişkilerinin yakın ilişki ve çatışmalı ilişki boyutunda benzer olduklarını göstermektedir. Yani çocuk ile anne arasındaki ilişkide yakınlık arttıkça öğretmen ile çocuk arasındaki ilişkide de yakınlık artmaktadır. Aynı şekilde, anneye çocuk arasındaki ilişkide çatışma arttıkça, çocukla öğretmen arasındaki ilişkide de çatışmanın arttığı görülmüştür. Ayrıca, anne ile çocuk arasındaki ilişkide çatışmanın artması, öğretmen ile çocuk arasındaki ilişkide yakınlığı da azaltmaktadır denilebilir. Şahin ve Anlık (2008) yapmış oldukları çalışmalarında farklı sonuçlar elde etmişlerdir. Bu çalışmada çocukların anneleri ile öğretmenlerinin, çocuklarla kurdukları ilişkileri algılama biçimlerinin benzer olup olmadığını araştırmışlardır ve sonuç olarak anneler ile öğretmenlerin aynı çocuk için hiçbir ilişki boyutunda eşleşme göstermediklerini bulmuşlardır. Ancak, Booth vd. (2003)'a göre çocuğun annesi ile ilişkileri, öğretmeni ile ilişkileriyle paralellik göstermektedir. Bu korelasyonun nedeni tam olarak açıklanamasa da annesi ile güvenli bağlanan ve onu güvenli bir üs olarak kullanabilme yetisine sahip olan çocuğun öğretmeni de güvenli bir üs olarak kullanabildiği düşünülmektedir. Ayrıca duyarlı annelerin, duyarlı öğretmen/bakım veren kişileri tercih ettiği düşünülebilir veya bu durum çocuğun karakteri ve mizacıyla da ilişkilendirilebilir (Sabot & Pianta, 2012). Buyse vd. (2011), yaptıkları araştırmaların sonucunda annesi ile güvensiz bağlanan ancak öğretmeni duyarlı olan çocukların, annesi ile güvensiz bağlanan ve öğretmeni de duyarsız olan çocuklara oranla daha az olumsuz ilişki riski altında olduklarını ortaya koyarak öğretmen ve çocuk arasındaki ilişkinin çocuğun annesiyle yaşadığı bağlanma deneyiminden etkilendiğini ve ayrıca öğretmenin duyarlılığına da bağlı olduğunu ileri sürmüşlerdir.

Dördüncü araştırma sorusuna ilişkin bulgular, öğretmenlerin 10-15 yıl öğretmenlik yaptıklarında, öğretmenlerin çocuklarla olan ilişkilerinde çatışma ve bağımlılığın azaldığını göstermektedir. Bununla birlikte, 15 yıl veya daha fazla öğretim tecrübesine sahip olanların çocuklarla olan ilişkilerinde anlamlı farklılık bulunmadığı ve bunun yerine 11 ila 15 yıl hizmet veren öğretmenlerden daha fazla çatışmalı ve bağımlı ilişkileri olduğu görülmektedir. O'Connor ve McCartney (2006) yaptıkları bir araştırmada öğretmenlerin deneyimleri arttıkça çocuklarla daha az olumlu ilişki kurduklarını ve bunun mesleki olarak tükenmişliğin bir göstergesi olabileceğini ifade etmişlerdir. Brekelmans, Wubbels, van Tartwijk (2006), Chung (2000) ve Kıldan (2011) yaptıkları çalışmalarında öğretmenlerin meslekteki deneyim süreleri arttıkça çocuklarla ilişkilerinin daha olumlu olduğunu ortaya koymuştur.

Beşinci araştırma sorusuna ilişkin bulgular, annelerin öğrenim düzeylerinin çocuklarıyla olan ilişkilerinde anlamlı farklılık oluşturduğunu göstermektedir. İlköğretim ve lise mezunu annelerin üniversite ve yüksek lisans mezunu annelerden daha fazla çatışmalı ilişki bildirdikleri görülmektedir. Üniversite mezunu anneler ile yüksek lisans mezunu anneler arasında anlamlı farklılığa rastlanmamıştır. Bu sonuçlar, yüksek öğrenim görmüş annelerin çocuklarıyla daha az çatışmalı ilişki geliştirdiklerini ortaya koymaktadır. Gutman ve Feinstein (2010) annelerin öğrenim düzeyi arttıkça çocuklarıyla daha olumlu ilişkiler geliştirdiklerini ifade etmiştir. Çakıcı (2006), annenin öğrenim durumunun çocuklarıyla olan ilişkilerini anlamlı düzeyde etkilediğini bulmuştur. Eminoğlu (2007) yapmış olduğu tez çalışmasında annelerin öğrenim durumları arttıkça çocuklarına daha şefkatli ve sevecen olduklarını ortaya koymuştur. Şanlı (2007) ise öğrenim düzeyi düşük olan annelerin aşırı koruyucu ve sıkı disiplin tutumlarının arttığını ifade etmiştir.

Altıncı araştırma sorusuna ilişkin bulgular, annelerin çalışma veya çalışmama durumlarının çocuklarıyla olan ilişkilerinde anlamlı bir farklılık oluşturmadığını göstermektedir. Aydın ve Tuncer (1991) yaptıkları bir çalışmada, bu araştırmanın sonuçlarına paralel şekilde, anne çocuk ilişkisinin annenin çalışıp çalışmama durumundan etkilenmediğini ifade etmişlerdir. Demiriz ve Öğretir (2007), Şanlı (2007), ise bu araştırma sonuçlarının aksine çalışmayan annelerin, çalışan ve emekli olan annelere göre daha fazla koruyucu tutum içinde olduklarını, daha sert disiplin yöntemleri kullandıklarını ve bu nedenle çalışmayan annelerin çocuklarıyla daha olumsuz ilişki içinde olduklarını öne sürmüşlerdir.

Tüm bu bilgiler ışığında, çocuklarda görülme sıklığı azımsanmayacak kadar çok olan davranış problemlerinin ortaya çıkışının yalnızca tek bir sebebe bağlı olarak açıklanamayacağı düşünülmektedir. Ancak, çocukların problemleri davranışlarının, çevresi ile olumsuz ilişkilere neden olduğu ve çevredeki yakın ilişkilerinin olumsuzluğuna bağlı olarak da tetiklendiği söylenebilir. Daha önce bahsedilen araştırmalara göre, öğretmen ve annenin çocuğa karşı sıcak, yakın ve cevaplayıcı tutum içinde olmaları, onların problem davranış gösterme durumlarında azalma meydana getirmektedir. Çocukların davranış problemleri gösterme konusunda anne ve öğretmeni ile olan ilişkilerinin olumsuzluğunun bir tetikleyici olduğu ve kaliteli ilişkilerin de var olan davranış problemlerini azaltıcı bir etkiye sahip olduğu söylenebilir.

Myers ve Pianta (2008), problem davranışları olan çocukların, öğretmenlerin sıcak, cevaplayıcı ve duyarlı davranışlarına bağlı olarak öğretmenleri ile olumlu ilişkiler kurabildiklerini ifade etmiştir. Ayrıca, Hamre ve Pianta (2006) dışa yönelim davranış problemleri olan çocukların, sıcak ve destekleyici ilişkilerden en çok faydalanan çocuklar olduğunu da bildirmişlerdir. Bu bilgilere dayanarak araştırmacılara, anneler ve öğretmenlerin çocuklarla daha olumlu ilişkiler kurmalarına katkıda bulunacak; çocuklarla etkili iletişim yolları, özellikle problem davranışları olan çocuklarla kaliteli ve olumlu ilişki geliştirmenin yolları konularını kapsayan eğitimler düzenlemeleri önerilebilir. Ayrıca, okul öncesi öğretmeni ile kurulan ilişkinin niteliği ilköğretim öğretmenleri ile de kurulacak ilişkilerin bir yordayıcısı kabul edilmektedir. Öğretmen ile olumlu ilişkilerin akademik başarıyı da artırdığı yapılmış çalışmalarca ortaya konmuştur (Morrison et al.,2003; O'Connor & McCartney,2007; Verschueren et al.,2012). Bu bağlamda, öğretmenlere ve öğretmen adaylarına, öğretmenlerin çocuklarla kaliteli ilişkilerinin öneminin, yöntemlerinin, problem çözme becerilerinin ve özellikle sorun davranışlı çocuklara doğru yaklaşımların, kazanımları arasında bulunduğu hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimler verilmesi önerilebilir. Ayrıca öğretmen ile çocuğun olumlu ilişkiler geliştirmesinin ön koşullarından birisi de öncelikle aile ile öğretmen arasında pozitif ilişkiler geliştirilmesine dayanmaktadır. Bu nedenle, hem ailelerin hem de öğretmenlerin aile katılımı konusunda bilinçlendirilmesi gerekmektedir. Ayrıca araştırmanın sonuçlarına göre öğretmenin meslekte tecrübesi arttıkça çocuklarla daha yakın ilişkiler belirttikleri görülmüştür. Bu sonuç göz önünde bulundurulduğunda, öğretmenlerin tecrübe kazanana kadar çocuklarla olumsuz ilişkiler deneyimlemesinin önüne geçilmesi adına, öğretmen yetiştiren kurumlarda çocuklarla birebir uygulamalı eğitimin saatlerinin daha fazla artırılması ve öğretmenliğe başladıklarında çocuklarla etkileşim ve iletişim konularında destek alabileceği birimlerin olması, ayrıca daha deneyimli öğretmenlerin rehberliği sistemlerinin geliştirilmesi önerilebilir.

Son olarak bu çalışmada öğretmen ve annelerin bakış açısıyla çocuklardaki davranış problemleri ile öğretmen-çocuk ve anne-çocuk ilişkisi arasındaki bağlantılar incelenmeye ve bu unsurların birbiriyle ilişkili olup olmadıkları cevaplanmaya çalışılmıştır. Çalışmanın bulgularının gelecekteki çalışmalara ışık tutması beklenmektedir.

### **Bilgilendirme**

Bu çalışma, Yüksek Usta'nın tez çalışmasının bir kısmından oluşmaktadır ve IV. Uluslararası Okul Öncesi Eğitim Kongresinde özet bildiri olarak sunulmuştur.

## References

- Ainsworth, M. D. S. (1968), Object relations, dependency, and attachment: A theoretical review of the infant mother relationship. *Child Development*, 40, 969-1025
- Akgün, E. & Yeşilyaprak, B. (2010). Effectiveness of the training program in improving mother child relationship through play. *Journal of Faculty of Educational Sciences*, 43(2), 123-147.
- Aydın, C. & Tuncer, O. (1991). Annenin ev dışında çalışmasının çocuk gelişim ve davranışına etkisi. *Birey, Kişilik ve Toplum Dergisi*, 5(3), 95-101.
- Balnaves, M. & Caputi, P. (2001). *Introduction to quantitative research methods: An investigative approach*. Sage Publications.
- Beyazkürk, D. (2005). *Biriktirilmiş olumlu deneyimler (banking time) müdahale programının okul öncesi öğretmen-öğrenci ilişkileri üzerindeki etkisi*. Unpublished doctorate dissertation, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Birch, S. H. & Ladd, G. W. (1998). Children's interpersonal behaviors and the teacher child relationship. *Developmental Psychology*, 34(5), 934-946.
- Booth, C.L., Kelly, J.F., Spieker, S.J., & Zuckerman, T.G. (2003). Toddlers' attachment security to child-care providers: The Safe and Secure Scale. *Early Education and Development*, 14, 83–100.
- Bowlby, J. (1958). The nature of the child's tie to his mother. *International Journal of Psychoanalysis*, 39, 350-371.
- Brekelmans, M., Wubbels, Th., & van Tartwijk, J. (2006). Teacher-student relationships across the teaching career. *International Journal of Educational Research*, doi:10.1016/j.ijer.2006.03.006.
- Bronfenbrenner, U. (1994). Ecological models of human development. *International Encyclopedia of Education*, 3 (2), 37-43.
- Brook, J. S., Lee, J. Y., Finch, S.J. & Brown, E.N. (2012). The association of externalizing behavior and parent-child relationships: An intergenerational study. *Journal of Child Family Studies*, 21, 418–427.
- Buyse, E. Verschuere, K. Doumen, S. Damme, J.V. & Maes, F. (2008) Classroom problem behavior and teacher-child relationships in kindergarten: The moderating role of classroom climate. *Journal of School Psychology*, 46, 367–391.
- Buyse E., Verschuere K., Doumen S. (2011). Preschoolers' attachment to mother and risk for adjustment problems in kindergarten: can teachers make a difference? *Social Development*, 20, 33–50.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Campbell, S. B., Shaw, D.S. & Gilliom, M. (2000). Early externalizing behavior problems: toddlers and preschoolers at risk for later maladjustment. *Development and Psychopathology*, 12, 467–488.
- Chung, L. C. (2000). *A study of teacher factors in teacher-child relationships with preschool children. adaptations of parent-teacher relationship scales*. Unpublished doctoral dissertation, University of Nebraska-Lincoln.
- Çakıcı, S. (2006). *Alt ve üst sosyoekonomik düzeydeki ailelerin aile işlevlerinin, anne çocuk ilişkilerinin ve aile işlevlerinin anne-çocuk ilişkilerine etkisinin incelenmesi*. Unpublished master's thesis, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Demiriz, S. & Öğretir, A. D. (2007). Alt ve üst sosyo-ekonomik düzeydeki 10 yaş çocuklarının anne tutumlarının incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 15, 105-122.
- Eminoğlu, B. (2007). *Dört-beş yaş çocuklarının sosyal davranışları ile ebeveyn davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Unpublished master's thesis, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Gregory, A., & Weinstein, R. S. (2004). Connection and regulation at home and in school: Predicting growth in achievement for adolescents. *Journal of Adolescent Research*, 19, 405–427.

- Gutman, L.M. & Feinstein, L. (2010). Parenting behaviours and children's development from infancy to early childhood: changes, continuities and contributions. *Early Child Development and Care, 180(4)*, 535-556.
- Hamre, B., & Pianta, R. (2001). Early student-teacher relationships and the trajectory of children's school outcomes through eighth grade. *Child Development, 72*, 625-638.
- Hamre, B. K., & Pianta, R. C. (2006). Student-teacher relationships. In G. G.Bear & K. M.Minke (Eds.), *Children's needs III: Development, prevention, and intervention* (pp. 59-71). Bethesda, MD: National Association of School Psychologists.
- Henricsson, L., & Rydell, A.M. (2004). Elementary school children with behavior problems: teacher-child relations and self-perception. A Prospective Study. *Merrill-Palmer Quarterly, 50*, 111-138.
- Hortaçsu, N. (2003). *Çocuklukta ilişkiler ana baba, kardeş ve arkadaşlar*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Kargı, E. & Erkan, S.(2004). Okul öncesi dönem çocuklarının sorun davranışlarının incelenmesi (Ankara İli Örneği). *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 27*, 135-144.
- Kıldan, A.O. (2008). *Yapılandırmacı yaklaşıma göre okulöncesi öğretmenlerine verilen hizmet içi eğitimin öğretmen çocuk ve öğretmen-ebeveyn ilişkilerine etkisi*. Unpublished doctorate dissertation, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ladd, G., Birch, S. & Bush, E. (1999). Children's social and scholastic lives in kindergarten: Related spheres of influences? *Child Development, 70*, 1373-1400.
- Morrison, E.F., Rimm-Kauffman, S. & Pianta, R.C. (2003) A longitudinal study of mother-child interactions at school entry and social and academic outcomes in middle school. *Journal of School Psychology, 41*, 185 – 200.
- Myers, S.S. & Pianta, R.C. (2008). Developmental commentary: individual and contextual influences on student-teacher relationships and children's early problem behaviors. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology, 37(3)*, 600-608.
- O'Connor, E. E. & McCartney, K. (2007). Examining teacher- child relationships and achievement as part of an ecological model of development. *American Educational Research Journal, 44(2)*, 340 –369.
- O'Connor, E. E. (2010). Teacher-child relationships as dynamic systems. *Journal of School Psychology 48*,187-218.
- O'Connor, E. E, Dearing, E & Collins, B. A. (2011). Teacher-child relationship and behavior problem trajectories in elementary school. *American Educational Research Journal, 48 (1)*, 120-162.
- O'Connor, E.E., Collins, B. A. & Supplee, L. (2012). Behavior problems in late childhood: the roles of early maternal attachment and teacher-child relationship trajectories. *Attachment & Human Development, 14(3)*, 265-288.
- O'Connor, E.E. & McCartney, K. (2006). Testing associations between mother-child and teacher-child relationships. *Journal of Educational Psychology, 26(5)*, 301-326.
- Oktay, A. (2007) *Yaşamın sihirli yılları: Okul öncesi dönem*. İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Özbey, S. (2009). *Anaokulu ve anasınıflı davranış ölçeği'nin (PKBS-2) geçerlik güvenirlik çalışması ve destekleyici eğitim programının etkisinin incelenmesi*. Unpublished doctorate dissertation, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Pianta, R. C. (1997). Adult-child relationship processes and early schooling. *Early Education and Development, 8 (1)*, 11-26.
- Pianta, R.C., & Ferguson, J. (1997). Prediction of behavior problems in children from motherchild interaction. Unpublished manuscript, University of Virginia, Charlottesville.
- Raikes, H. H. & Edwards, C.P. (2009). *Extending the dance in infant and toddler caregiving enhancing attachment and relationships*. Baltimore: Paul H. Brookes Publishing Co.
- Sabol, T. J. & Pianta, R.C. (2012). Recent trends in research on teacher-child relationships. *Attachment & Human Development, 14(3)*, 213-231.

- Şahin, D.& Anlak, Ş. (2008). Okul öncesi dönemde çocukların öğretmenleriyle kurdukları ilişkiyi algılama biçimlerinin değerlendirilmesi, *Eğitim Bilimleri ve Uygulama Dergisi*, 14, 213-225.
- Şanlı, D. (2007) *Annelerin çocuk yetiştirme tutumlarını etkileyen etmenlerin incelenmesi*. Unpublished master's thesis, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Tok, M. (2011). *Okul öncesi dönem çocuklarının ve öğretmenlerinin aralarındaki ilişkiyi algılama biçimlerinin davranışlarına olan yansımalarının incelenmesi*. Unpublished master's thesis, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Wentzel, K. (1998). Social relationships and motivation in middle school: The role of parents, teachers, and peers. *Journal of Educational Psychology*, 90, 202–209.
- Verschueren, K., Doumen, S. & Buyse, E. (2012). Relationships with mother, teacher, and peers: Unique and joint effects on young children's self-concept. *Attachment & Human Development*, 14, 233-248
- Yörükoğlu, A. (1998). *Çocuk ruh sağlığı*. İstanbul: Özgür Yayıncılık.